

Klimat

Ställningstaganden för en grönare framtid

Innehållsförteckning

Facklig klimatpolitik för en framtid att längta till	3
Inflytande för en rättvis omställning	5
Låt offentlig sektor gå före	5
Öka tempot i klimatanpassningen	6
Minska jobbresornas klimatavtryck	7
Våga höj ambitionerna	7
Skapa trygghet i omställning	8
Kompetens för lokal omställning.....	8

Facklig klimatpolitik för en framtid att längta till

Vision vill vara med och forma en framtid att längta till – en grönare framtid. Våra medlemmar ska ha inflytande i sitt arbetsliv, så även i klimat- och miljöfrågor på jobbet. Med vår fackliga kraft kan vi bidra till en klimatomställning som är rättvis, stärker välfärden och leder till förbättringar för Visions medlemmar.

Vision står bakom TCO:s klimatpolitiska program¹ som tar ett helhetsgrepp om den omställning som måste till för att klara klimatmålen. Ställningstaganden som här presenteras är de som Vision driver för att ta tillvara våra medlemmars intressen och påverka deras arbetsliv till det bättre – här och nu, framåt och med respekt för planetens gränser.

Arbetsplatserna är avgörande i klimatomställningen – och Visions medlemmar är nyckelspelare

Visions medlemmar är nyckelspelare för en snabbare klimatomställning – de är upphandlare, avfallsingenjörer, energirådgivare, miljösamordnare, hållbarhetsstrateger, trafikplanerare och chefer. De jobbar inom räddningstjänst och med samhällsbyggnad, infrastruktur och klimatanpassning av våra bostäder och städer. Våra medlemmars förutsättningar att jobba för hållbarhet, att exempelvis ställa klimatkrav eller tillgängliggöra kollektivtrafik, är avgörande för att vi som samhälle och individer ska kunna ställa om.

För att lyckas med klimatomställningen behöver vi skapa förutsättningar för minskad klimatpåverkan på våra arbetsplatser. Dels genom att skapa rätt arbetsförutsättningar, dels genom att möjliggöra inflytande. Dialog och samverkan är effektiva verktyg för att förankra och fånga upp förslag från medarbetare som känner verksamheten allra bäst. Det kan handla om att synliggöra behov av kompetensutveckling, var det behöver sättas in resurser för att stärka klimatarbetet, förbättra avfallshantering eller förankra en ny resepolicy.

Vi behöver en facklig klimatrörelse

Den svenska fackföreningsrörelsen är van vid att hantera stora frågor och leverera konkreta resultat för att klara av stora samhällsutmaningar. Det är avgörande att vi lyckas – klimatförändringarna äventyrar vår framtida välfärd och medlemmars livsvillkor och arbetsvillkor. När politiken brister i ledarskap behöver vi som facklig organisation göra vår del. Vision är aktiva på arbetsplatserna, samt på de nationella och EU-relaterade påverkansarenorna för att lyfta våra medlemmars perspektiv och förutsättningar.

Klimatomställningen måste bli allas omställning – en folkrörelse för klimatet. Vision och andra fackförbund har en viktig roll i att kanalisera medarbetares engagemang och lösningar. Klimatombud är något helt nytt på svensk arbetsmarknad och genom att som första fackförbund införa klimatombud går Vision före och visar vägen. Klimatombuden är ambassadörer för hållbarhet och miljömedvetenhet och spelar en betydande roll för att sprida kunskap och driva initiativ för en miljövänligare arbetsplats där minskad klimatpåverkan är en central och integrerad del av verksamheten. Om fler arbetsgivare tar tillvara medarbetares idéer och innovationskraft kan takten i den lokala omställningen öka.

En rättvis omställning ger folkligt stöd och engagemang

Med begreppet rättvis omställning menar Vision att planetens gränser respekteras och att utsläppen av växthusgaser minskar i den takt som krävs, samtidigt som alla ska kunna känna sig trygga i omställningen oavsett arbetsplats eller bostadsort. Att människor känner delaktighet, möjlighet att påverka och möjlighet att bidra utifrån sina förutsättningar är nyckelfaktorer för att

---

¹ TCO 2024, [Ett handslag för klimatet – TCO:s klimatpolitiska program](#).

skapa stöd och engagemang för förändrade arbetssätt och levnadssätt. För Vision är arbetsplatsdemokratin, samverkan och dialogen på arbetsplatserna centralt i detta arbete.

I den rättvisa omställningen ingår behovet av robusta trygghetssystem, offensiva klimatreformer, medarbetares inflytande, omställningsstöd, kompetensutveckling och åtgärder som möjliggör för fler att ställa om. Rättvis omställning är en förutsättning såväl som en möjlighet för den gröna omställningen, ett sätt att forma och styra politiken så att den även blir långsiktigt socialt och ekonomiskt hållbar och brett accepterad.

Sverige ska gå före som fossilfritt välfärdsland

FN:s internationella arbetsorganisation, ILO, räknar med att 24 miljoner nya jobb skapas i omställningen för att uppnå målen i Parisavtalet, samtidigt som 6 miljoner jobb beräknas försvinna. Samtidigt finns en stor kompetensutmaning inom välfärdssektorn där det behöver anställas nära en halv miljon människor under de kommande tio åren för att upprätthålla en välfärd av god kvalitet och säkerställa en god arbetsmiljö². Lokal omställning behöver främjas och satsningar på ny teknik och grön industri behöver gå hand i hand med satsningar på skola, vård och omsorg.

Sverige behöver ta ledartröjan och visa att det går att både nå klimatmål och ha en stark välfärd. Det behövs ett politiskt ledarskap med visioner, som har mod att visa vägen och förstår att vi står inför en möjlighet att bygga något nytt och bättre. Om vi gör det på rätt sätt kan vi skapa en framtid att längta till, ett arbetsliv där varken människa eller planet slits ut.

Hela 7 av 10 tjänstepersoner svarar att de är oroliga över klimatförändringarna och lika många tycker att det är viktigt att Sverige går före andra länder.³ Att den viljan finns hos svenska folket i stort bekräftas också i andra undersökningar. Fairtrans undersökning visar exempelvis att en majoritet av svenska folket vill att politiken prioriterar minskade utsläpp framför låga bränslepriser.⁴

Många kommuner och regioner har mer ambitiösa målsättningar än på nationell nivå med beslut om att vara klimatneutrala redan år 2030, 15 år tidigare än nationella klimatmålet. Om utsläppen inte minskar kraftigt i närtid kommer endast 13 av Sveriges 290 kommuner klara av att nå Parisavtalets mål.⁵

Drygt 60 kommuner, länsstyrelser och regioner har antagit en koldioxidbudget.⁶

140 av 290 kommuner har en plan för att minska utsläpp. 150 kommuner saknar klimatplan, varav det i 29 kommuner pågår ett arbete med att ta fram en.⁷

Kommuner har ansvar för att förebygga klimatrisker. Fysisk planering, infrastruktur för vatten, räddningstjänst, vård och omsorg samt skolor och barnomsorg påverkas av klimatförändringarna och behöver anpassas till ett förändrat klimat.⁸

Mindre kommuner ligger efter med klimatanpassningsarbetet på grund av brist på resurser och kompetens. Ungefär 53 kommuner har knappt påbörjat sitt klimatanpassningsarbete.⁹

Hela 91 procent av Visions medlemmar inom upphandling tycker att offentlig upphandling ska användas i syfte att nå sociala, ekonomiska och miljömässiga hållbarhetsmål.¹⁰

Klimatpåverkan från offentlig konsumtion omfattar utsläpp på 23,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. 11 utsläppen måste minska kraftigt om klimatmålen ska nås – trots det ställer bara drygt hälften av kommunerna klimatkrav i sina upphandlingar.

² Sveriges kommuner och regioner 2024, Välfärdens kompetensförsörjning 2023–2033.

³ TCO/Novus 2023, [Klimat](#).

⁴ Fairtrans 2024, [Rättvis klimatomställning: Resultat från Fairtrans om svenskarnas inställning till klimat- och energiomställning](#).

⁵ [Klimatkollen 2024](#).

⁶ [Klimatsekretariatet 2024](#).

⁷ [Klimatkollen 2024](#); Aktuell hållbarhet 2023, [Gör som Finland – inför obligatoriska klimatplaner i alla kommuner](#).

⁸ [Klimatanpassning.se \(2023-04-26\)](#).

⁹ IVL Svenska Miljöinstitutet, [Klimatanpassning 2023 – så långt har Sveriges kommuner kommit](#).

¹⁰ Vision 2021, [Hållbara krav. Upphandlares viktiga roll i lokalt hållbarhetsarbete](#).

¹¹ Upphandlingsmyndigheten 2019, [De offentliga inköpsens klimat- och miljöpåverkan](#).

Inflytande för en rättvis omställning

Vision vill att arbetsgivare:

- ▶ **Ökar inflytandet i arbetsplatsens klimatomställning.** Visions medlemmar ska ha inflytande i sitt arbetsliv och så även i klimatomställning och -anpassning på arbetsplatsen. Klimat- och miljöperspektiven bör integreras i arbetsplatsens demokratiska processer, i samverkan och i lokalt fackligt arbete. Politik och arbetsgivare bör ta tillvara den omställningsvilja och det engagemang som finns genom att lyssna in medarbetares lösningsförslag och skapa förutsättningar för ett hållbart liv och arbetsliv med låg klimat- och miljöpåverkan.

Låt offentlig sektor gå före

Vision vill att riksdag och regering:

- ▶ **Långsiktigt finansierar välfärd och klimatarbete i kommuner och regioner.** Kommuner och regioner behöver långsiktiga planeringsförutsättningar kring exempelvis statsbidrag, kunskapsstöd, samordning och nationella klimatmål för att kunna säkerställa en god arbetsmiljö och attraktiva arbetsplatser, och samtidigt öka takten i arbetet med klimatanpassning- och omställning.

Vision vill att EU:

- ▶ **Inför obligatoriska klimat- och miljökrav i offentlig upphandling.** Varje upphandling är ett tillfälle att säkra schysta arbetsvillkor och minska klimatpåverkan. Med en samlad köpkraft på runt 800 miljarder om året kan kommuner, regioner och bolag leda vägen i klimatomställningen genom obligatoriska klimat- och miljökrav vid inköp och upphandling. Skarpa lagkrav på socialt ansvarstagande, till exempel kollektivavtal eller arbetsmiljöarbete, möjliggör därtill till en rättvis omställning. Vision anser att sociala och gröna krav i upphandling går hand i hand – det som ger minskad klimatpåverkan kan även ge bättre arbetsvillkor.

Vision vill att arbetsgivare, kommun- samt regionpolitiker:

- ▶ **Ger upphandlare rätt förutsättningar.** Visions medlemmar som jobbar med upphandling och inköp i kommuner och regioner vill ha möjlighet att bidra till ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.¹² Samtidigt uttrycker de en frustration över att upphandlingen inte används som ett strategiskt verktyg i tillräckligt hög utsträckning. För att kunna axla rollen som motor i omställningen bör upphandlare och inköpare ges bättre arbetsförutsättningar. Arbetsgivare behöver ge mandat, möjliggöra kompetensstöd, tid, stödfunktioner och resurser för kompetensutveckling och uppföljning.
- ▶ **Satsar på klimatstrategiskt arbete.** Klimat-, miljö- och hållbarhetsstrategier är nyckelpersoner i kommuners och regioners klimatarbete. De samordnar och driver på för att planer tas fram och genomförs och är ett viktigt stöd för bland annat hållbar offentlig upphandling. Arbetsgivare behöver prioritera det strategiska klimatarbetet för att ge medarbetarna bättre förutsättningar och för att accelerera sitt hållbarhetsarbete. Vision vill se ökat statligt stöd för att samordna och finansiera strategiskt arbete på lokal nivå.

---

¹² Vision 2021, [Hållbara krav. Upphandlares viktiga roll i lokalt hållbarhetsarbete.](#)

- ▶ **Stärker förutsättningarna för chefers klimatledarskap.** Chefer på alla nivåer spelar en avgörande roll i att omsätta organisationens klimat- och miljömål till konkreta resultat. För att leda verksamheten i en hållbar riktning behöver chefer ha rätt organisatoriska förutsättningar, tydliga riktlinjer och mandat från ledningen och, utifrån egna behov, tillgång till kompetensutveckling som stärker deras förmåga att bidra till organisationens minskade klimatutsläpp. Med bättre förutsättningar – tillgång till stödfunktioner, administrativt stöd och rimligt antal medarbetare – frigörs tid för strategiskt klimatledarskap och samverkan med medarbetare. Genom bättre möjligheter att ta vara på medarbetares idéer och kompetens kan takten i förändringsarbete öka. Chefer har därtill en central uppgift i att organisera arbetet på ett sätt som minskar klimatpåverkan. Exempelvis kan hållbara tjänsteresor främjas eller klimatsmart jobbpending möjliggöras för medarbetare.
- ▶ **Ökar inflytandet vid klimat- och miljöanpassning av offentliga byggnader.** Klimat- och miljöanpassning av offentliga byggnader, exempelvis genom egen elproduktion, regnvatteninsamling och uppvärmning, är viktigt för att minska arbetsplatsernas klimatavtryck. Vid om- och nybyggnation bör medarbetare involveras för att säkerställa god arbetsmiljö ur alla aspekter, även klimatomfattigt. Upphandlares och medarbetares kompetens är central vid planering och beställning.

Öka tempot i klimatanpassningen

Vision vill att riksdag och regering:

- ▶ **Ökar stödet i arbetet med klimatanpassning.** Visions medlemmar har nyckelroller i att hantera konsekvenserna av klimatförändringar. Det handlar bland annat om stadsplanering, förebygga översvämningar vid kraftiga skyfall och hantera konsekvenser av stormar eller värmeböljor inom exempelvis äldreomsorgen. Med ett varmare klimat kommer dessutom fler sjukdomsframkallande bakterier och virus att spridas, vilket ger nya utmaningar för en redan hårt belastad sjukvård. Stora investeringar krävs för att anpassa samhället till klimatförändringar, liksom förstärkt kompetens hos medlemmarna för att kunna jobba med anpassningen. Kommuner, regioner och myndigheter bör ges stöd och medel till arbetet med klimatanpassning. Vision vill se ett "klimatanpassningskliv" liknande det "klimatkliv" som finns i dag.

Vision vill att arbetsgivare samt regering:

- ▶ **Stärker arbetsmiljöarbetet.** Ett förändrat klimat påverkar medlemmars hälsa, säkerhet, trygghet och arbetsmiljö i hög grad. Arbetsmiljön måste anpassas till ett förändrat klimat med åtgärder som skydd mot värme, översvämningar, stormar och smittspridning. Vision vill att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att inkludera klimatanpassning i sitt arbete för att säkerställa en trygg arbetsmiljö i ett förändrat klimat, genom att exempelvis uppdatera sina föreskrifter.

Minska jobbresornas klimatavtryck

Vision vill att riksdag, regering samt kommun- och regionpolitiker:

- ▶ **Satsar på tåg, kollektivtrafik och cykling för en mer rättvis och hållbar jobbpending.** Att satsa på robust infrastruktur för tåg, kollektivtrafik och cykling gör att fler kan ta sig till jobbet på ett hållbart sätt oavsett var i landet en bor. Biljettpriser för kollektivtrafik måste vara konkurrenskraftiga för att fler ska ställa bilen hemma. Vision vill också att reseavdraget ska göras om så att det blir färdmedelsneutralt. För längre resor krävs en upprustning och utbyggnad av järnvägen i hela landet.

Vision vill att arbetsgivare samt riksdag och regering:

- ▶ **Ger fler möjlighet att samåka och köra elbil till jobbet.** I områden där avstånden till jobb och service är långa kommer bilen fortsatt att ha en viktig roll. Genom att erbjuda möjligheten att ladda bilen gratis på jobbet möjliggör arbetsgivare för sina anställda att kunna satsa på en elbil. Staten kan hjälpa till genom att stötta förmånliga leasingavtal eller bonussystem för köp av elbil. Bilpooler, delning av fordon samt samåkning bör också främjas.

Våga höj ambitionerna

Vision vill att AP-fonder och tjänstepensionsförvaltare:

- ▶ **Placerar pensionspengar hållbart.** Våra pensionspengar ska bidra till en hållbar framtid. Pensionsbolag behöver ta ett tydligt ansvar för hur verksamheten påverkar samhälle, klimat och miljö – i den egna verksamheten och i externa investeringar. Vision vill att AP-fonder såväl som tjänstepensionsförvaltare tar ett större ansvar att investera hållbart och genom ägarstyrning påverkar företagen de investerar i.

Vision vill att riksdag och regering:

- ▶ **Utvecklar svenska välfärds mått.** Alternativa välfärds mått som komplement till BNP-tillväxt bör få större genomslag. Välfärds mått inkluderar indikatorer på ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. Planetens resurser är begränsade och det måste till en omprioritering där välfärd och våra medlemmars välmående och livskvalitet sätts främst. Ekonomin är inte ett mål i sig utan ett verktyg för att nå målbilden om ett mänskligt arbetsliv och en omställning som leder till förbättringar för våra medlemmar. Vision vill att regeringen tar ett omtag i arbetet med indikatorerna, i bred samverkan med arbetsmarknadens parter och civilsamhällets aktörer.

Vision vill att kommuner, regioner samt riksdag, regering och EU:

- ▶ **Tar fram koldioxidbudgetar.** Det är viktigt att klimatmålen nås. Men hur vägen dit ser ut är minst lika viktigt. De sammanlagda klimatutsläppen över tid är avgörande. Ju senare utsläppskurvan viker av, desto mer utsläpp hinner ske innan målet nås. En utsläppsbudget ger en ram för en ordnad strukturomvandling. Drygt 60 svenska kommuner, länsstyrelser och regioner jobbar redan i dag med en koldioxidbudget. Vision vill att fler kommuner och regioner antar en koldioxidbudget för att ge medarbetare verktyg att minska klimatpåverkan från verksamheterna. Vision vill även att det tillsätts en offentlig utredning om en svensk nationell koldioxidbudget, som visar i vilken takt utsläppen bör minska fram till 2045.

Vision vill att riksdag och regering samt EU:

- ▶ **Sätter mål för utsläpp från svensk konsumtion.** Sverige är en stor export- och importnation, vilket innebär att vår konsumtion orsakar utsläpp både här och utomlands. Dessutom för vår konsumtion med sig en rad andra problem i länder med svagt skydd av mänskliga rättigheter och låga arbetsmiljökrav. Vision vill särskilt sätta ljus på arbetsgivares konsumtion och de stora klimatutsläpp som offentliga upphandlingar och inköp ger upphov till. Ett nationellt mål för att minska konsumtionsbaserade utsläpp kan främja en cirkulär ekonomi där material och produkter används längre genom reparation, återtillverkning, uthyrning och delning, och i det arbetet har offentlig sektor och Visions medlemmar som jobbar med avfall och upphandling nyckelroller. Vision vill att Sverige börjar mäta och följa hur vår politik påverkar utsläpp globalt och sätter mål för ett negativt klimatavtryck senast 2045, i enlighet med Miljöberedningens förslag.¹³

Skapa trygghet i omställning

Vision vill att riksdag och regering:

- ▶ **Stärker a-kassan.** En stark a-kassa är central för en rättvis omställning och ska ge Visions medlemmar det stöd som de behöver för att kunna ställa om. Ersättningsnivån behöver indexeras och villkoren förbättras för att skapa trygghet i omställning.
- ▶ **Säkerställer fungerande omställningsstudiestöd.** Ge människor möjlighet att studera och vidareutbilda sig mitt i livet genom att se till att omställningsstudiestödet fungerar på det sätt som det var tänkt.

Kompetens för lokal omställning

Vision vill att regeringen:

- ▶ **Tar fram en nationell strategi för grön kompetensförsörjning.** Regeringen bör analysera var jobb försvinner och nya tillkommer på grund av klimatförändringar och tack vare den gröna omställningen, såväl inom privat som offentlig sektor, och ta fram en strategi för att fylla de kompetensbehov som finns.
- ▶ **Utbildar för rätt kompetens.** Högskolor och universitet ska få i uppdrag att anpassa utbildningssystem och utbildningsutbud för att möta behoven i klimatomställningen.

Vision vill att arbetsgivare i kommuner och regioner främjar och regeringen finansierar:

- ▶ **Kompetenslyft om klimatet.** Inför ett brett kompetenslyft om klimatomställningens möjligheter och utmaningar för att skapa folkligt stöd och kraft. Vision vill se en särskild satsning på kompetensutveckling i klimat- och miljöfrågor för anställda i kommuner och regioner.

---

¹³ [SOU 2022:15. Sveriges globala klimatavtryck.](#)